

Käesolev teabeleht on koostatud koostöös Euroopa Liidu Notariaatide Nõukoguga.

1 Kuidas koostatakse surma puhuks tehtud korraldus (testament, ühine testament, pärimisleping) vara üleminekuks?

Belgia õigusega on ette nähtud kolm peamist testamendi liiki: **avalikud** või **notariaalselt kinnitatud testamendid**, **omakäelised testamendid** (mille peab kirjutama, allkirjastama ja kuupäevastama testator ise) ning **rahvusvahelised testamendid**.

Testator peab oma tahte väljendamisel olema teo- ja otsustusvõimeline (tsiviilseadustiku artiklid 901–904).

Kui teatavad erandid välja jätta, ei ole pärimislepingud põhimõtteliselt lubatud.

Piiriüleste juhtumite puhul on testament Belgias põhimõtteliselt kehtiv, kui see vastab selle koha õigusele, kus testament koostati (*locus regit actum*), või mõnele muule 5. oktoobri 1961. aasta Haagi konventsioonis täpsustatud õigusele.

2 Kas korraldus tuleb registreerida? Kui jah, siis kuidas?

Notar, kelle juures avalik või rahvusvaheline testament koostatakse või kellele antakse hoiule omakäeline testament, on kohustatud selle testamendi registreerima testamentide keskreģistris, mida haldab Belgia Notarite Kuninglik Ühendus (*Fédération Royale du Notariat belge*). Notarile hoiule antud omakäeliste testamentide tegijad võivad keelduda oma testamendi kandmisest registrisse.

3 Kas surma puhuks tehtavatele korraldustele esineb muid piiranguid (nt pärandi sundosa)?

Belgia õiguse kohaselt kohaldatakse pärandi sundosa põhimõtet. Selle põhimõtte kohaselt peab pärandvara miinimumosa (sundosa) minema juhtumist lähtuvalt lahkunu üleelanud abikaasale ja lastele ning lahkunu isale ja emale.

Laste (või alanejate sugulaste) olemasolu korral on pärandi sundosa pool pärandvarast, kui lapsi on üks, kaks kolmandikku pärandvarast, kui lapsi on kaks, ning kolm neljandikku, kui lapsi on kolm või rohkem.

Alanejate sugulaste puudumise korral on nii isal kui ka emal õigus saada neljandik pärandvarast, kuid sel juhul võidakse kogu pärandvara jätta ka üleelanud abikaasale.

Üleelanud abikaasa saab alati vähemalt kas poole pärandvara kasutusvalduse (õigus kasutada ja saada kasu) või peamise elukohana kasutatud kinnisvara ja sealse mööbli kasutusvalduse, seda isegi juhul, kui see moodustab üle poole pärandvarast.

Kui testator on oma testamendiga ette näinud, et sundosa põhimõtet ei tuleks kohaldada, ja tema pärijad nõustuvad austama tema soove, võib pärimine toimuda testamendi alusel. Kuid need isikud, kelle sundosa ei ole arvesse võetud ja kes kavatsevad selle välja nõuda, võivad esitada vähendamishagi (*action en réduction*).

4 Kui surma puhuks ei ole korraldust tehtud, kes pärib siis ja kui palju?

Kui lahkunu ei olnud abielus ja tal ei olnud lapsi, pärivad esimeses järjekorras ülenejad sugulased ja lähimad küljoones sugulased (vennad ja õed). Isa ja ema saavad kumbki neljandiku ning vennad-õed või nende alanejad sugulased nende olemasolu korral ülejäänud osa pärandvarast. Kui üks vanematest või mõlemad vanemad on surnud, läheb nende osa edasi vendadele ja õdedele. Kui ülenejad sugulased, vennad ja õed või nende alanejad sugulased puuduvad, läheb pool pärandvarast emapoolsetele sugulastele ja teine pool isapoolsetele sugulastele (onud, tädid, onu- või lelle- või täditütred ja -pojad jne).

Kui lahkunu ei olnud abielus ja tal olid lapsed, jäävad kõik muud perekonnaliikmed kõrvale. Lapsed pärivad kogu vara võrdses osades. Kuid kui laps on juba surnud (või loobub pärandist või on pärimiskõlbmatu) ja tal on alanejad sugulased, pärivad nemad selle lapse asemel.

Kui lahkunul oli abikaasa ja lapsed, pärib üleelanud abikaasa kogu pärandvara kasutusvalduse. Lapsed pärivad pelgalt omandiõiguse võrdses osades.

Kui lahkunul oli abikaasa, kuid tal ei olnud lapsi, on üleelanud abikaasa ainupärija, kui lahkunul ei ole ülenejaid või küljoones sugulasi kuni neljanda astmeni. Kui lahkunul on küljoones sugulasi kuni neljanda astmeni, saab üleelanud abikaasa põhimõtteliselt kasutusvalduse ja teised pärijad pelgalt omandiõiguse. Kuid üleelanud abikaasa pärandiosa sõltub sellises olukorras abieluvararežiimist, mida abikaasad abielludes otsustasid kohaldada. Kui paar otsustas abielludes kohaldada varaühisuse režiimi, pärib üleelanud abikaasa lahkunu osa ühisvarast koos täieliku omandiõigusega.

Kui lahkunul on üleelanud partner, kellega tal oli registreeritud partnerlus, siis Belgias tunnustatakse registreeritud partnerlusena seaduslikku kooselu.

Pärimisküsimustes on üleelanud seaduslikul kooselupartneril õigus nende kooselu jooksul ühise koduna kasutatud kinnisvara ja sealse mööbli kasutusvaldusele. Samas võidakse üleelanud seaduslikult kooselupartnerilt see kasutusvalduse saamise õigus ära võtta testamendiga või teiste isikute kasuks tehtud *inter vivos* tehingu ehk kingega.

Kui lahkunul on üleelanud partner, kellega ta ei olnud sõlminud registreeritud partnerlust, s.t elati koos kirjaliku kokkuleppeta (registreerimata de facto partnerlus), on partneril õigus pärida ainult juhul, kui lahkunu tegi selleks korralduse oma testamendis. Belgia õiguse alusel ei ole neil isikutel automaatselt pärimisõigust.

5 Milline ametiasutus on pädev:

5.1 pärimisasjades?

Pärimismenetlus ei kuulu ühegi konkreetse ametiasutuse vastutusalasse.

Samas on seaduses sätestatud, et omakäeliste või rahvusvaheliste testamentide puhul tuleb konsulteerida notariga. Samuti võidakse teatavates olukordades pöörduda esimese astme kohtu või rahukohtuniku (*juge de paix*) poole, seda eelkõige juhul, kui pärimisjärjekord jõuab õigusvõimetute isikuteni (nt alaealised), kui pärand võetakse vastu inventuuri alusel, kui pärijaid ei ole, kui nõutakse kinnitust valduse saamiseks (*envoi en possession*) või pärandiosa väljaandmist (*délivrance de legs*) või kui vara jagamine vaidlustatakse ja vajalik on kohtu määratud notari sekkumine.

5.2 võtma vastu pärandi vastuvõtmise või sellest loobumise avaldust?

Pärandvara moodustava vara omandiõigus läheb potentsiaalsetele pärijatele automaatselt pärast pärandaja surma.

Nad saavad siiski valida: võtta pärand vastu tingimusteta või lasta teha inventuur (et piirata pärija vastutust pärandvaraga seotud kohustuste eest pärandvara väärtusega) või siis loobuda pärandist.

Päränd võidakse vastu võtta otseselt või kaudselt. Vastuvõtmine on otsene, kui isik võtab pärija rolli või õigused ametliku või eradokumendiga. Kaudse vastuvõtmisega on tegemist siis, kui pärija teeb teatavaid toiminguid, mis annavad selgelt tunnistust tema kavatsusest päränd vastu võtta ja mille tegemiseks oleks tal õigus ainult pärijana.

Päränd võidakse vastu võtta tingimusel, et tehakse inventuur kooskõlas tsiviilseadustiku artiklis 793 ja selle järgnevatel artiklites sätestatud menetlusega. Isik, kes soovib pärändi vastu võtta sellise inventuuri alusel, peab esitama konkreetse avalduse selle **esimese astme kohtu kantsleile**, kelle tööpiirkonnas päränd avanes, või **notarile**.

Samuti võib pärändist loobumiseks viia surmatõendi lahkunu elukohajärgse **esimese astme kohtu kantsleile** ja allkirjastada loobumisavalduse (tsiviilseadustiku artikkel 784 ja sellele järgnevatel artiklid) või anda sellest soovist teada **notarile**.

Need avaldused tuleb kanda selle kohtukantsleile registrisse, kelle tööpiirkonnas päränd avanes.

5.3 võtma vastu annaku vastuvõtmise või sellest loobumise avaldust?

Vt küsimusele nr 7 antud vastus.

5.4 võtma vastu pärändi sundosa vastuvõtmise või sellest loobumise avaldust?

Erimenetlus puudub (vt küsimusele nr 3 antud vastus).

6 Lühikirjeldus siseriikliku õiguse kohase pärimismenetluse, sealhulgas pärändvara likvideerimise ja pärändvara jagamise kohta (sealhulgas teave selle kohta, kas kohus või muu ametiasutus algatab pärimismenetluse ametiülesande korras).

Belgia tsiviilseadustiku kohaselt kehtib põhimõte, et pärimine toimub automaatselt ilma erimenetluseta.

Isiku surma korral lähevad tema vara, õigused ja aktsiad/osakud automaatselt üle tema pärijatele, kusjuures neil on kohustus täita pärändvaraga seotud kohustused (tsiviilseadustiku artiklid 718 ja 724). Kuid on olemas ka erandid (vt küsimusele nr 7 antud vastus).

Kui vara jagamine toimub kohtus, toimetab pärimismenetlust kohtu määratud notar ja selle menetluse lõpus kinnitatakse lõplik vara jagamise kava. Sõbraliku kokkuleppe/jagamise korral on notariaalakti vaja vaid kinnisvara jagamise korral.

7 Kuidas ja millal saab isikust pärija või annakusaaja?

Belgia õiguses kehtib põhimõte, et isiku surma korral läheb kogu pärändvara (vara ja kohustused) automaatselt üle pärijatele. Samas tuleb arvestada järgmiste seikadega:

- isikud, kes pärivad omakäelise või rahvusvahelise testamendi järgi kogu vara, peavad saama perekonnanakohtu esimehelt valduse saamiseks kinnituse (*envoi en possession*) (tsiviilseadustiku artikkel 1008);

- isikud, kellele on määratud annak (tsiviilseadustiku artikkel 1014), isikud, kes pärivad testamendi järgi osa varast (tsiviilseadustiku artikkel 1011) ja isikud, kes pärivad sundosale õigustatud isikute olemasolu korral notariaalse testamendi järgi kogu vara (tsiviilseadustiku artikkel 1004), peavad taotlema oma osa väljaandmist (*délivrance du legs*);

- teatavad testamendijärgsed pärijad peavad saama ametiasutuselt loa neile määratud osa vastuvõtmiseks (nt omavalitsusüksused, heategevusorganisatsioonid ja teatavatel juhtudel sihtasutused või mittetulundusühendused).

8 Kas pärija pärib ka surnu võlad? Kui jah, siis millistel tingimustel?

Pärijad vastutavad lahkunu võlgade eest, kui nad võtavad pärändi vastu tingimusteta. Sel juhul vastutavad nad kõigi pärändvaraga seotud kohustuste eest (tsiviilseadustiku artikkel 724).

Kui pärijad võtavad pärändi vastu pärändvara inventuuri alusel, vastutavad nad pärändvaraga seotud võlgade tasumise eest ainult nende saadud vara väärtuse ulatuses (tsiviilseadustiku artikkel 802). Isik, kes soovib pärändi vastu võtta inventuuri alusel, peab esitama konkreetse avalduse selle esimese astme kohtu kantsleile, kelle tööpiirkonnas päränd avanes, või notarile.

Nad ei vastuta võlgade eest, kui nad loobuvad pärändist, esitades avalduse asjakohase esimese astme kohtu kantsleile või notarile (tsiviilseadustiku artikkel 785).

Lisaks ei vastuta annakusaajad – erinevalt isikutest, kes pärivad testamendi järgi kogu vara või osa sellest – üldjuhul pärändvaraga seotud võlgade tasumise eest (tsiviilseadustiku artikkel 1024).

9 Milliseid dokumente ja/või millist teavet üldjuhul nõutakse kinnisvara registreerimiseks?

16. detsembri 1851. aasta hüpoteegiseadusega on reguleeritud kinnisvaraga seotud tehingute avalikustamine. Nimetatud seaduse artiklis 1 on sätestatud, et kõik *inter vivos* tehingud (olenemata sellest, kas nende eest saadi vastutatu või mitte), millega antakse üle kinnisasjaõigus või tunnistatakse kinnisasjaõigust (välja arvatud pandiõigus ja hüpoteegid), tuleb registreerida kinnisvara asukohajärgses hüpoteekide registris.

Kõnealuse seaduse artiklis 2 on sellega seoses sätestatud, et registreeritakse vaid sellised kohtuotsused ning ametlikud ja omakäeliselt allkirjastatud dokumendid, mida on tunnustanud kohus või mis on koostatud notari juures. Selliste dokumentidega seotud volikirjad tuleb esitada samal kujul.

16. detsembri 1851. aasta hüpoteegiseadusega ei reguleerita siiski omandiõiguse ülemineku avalikustamist surma korral.

Seadusega nõutakse siiski vara jagamist käsitlevate dokumentide (*actes de partage*) registreerimist. Sel juhul nimetatakse kõik pärijad – olenemata sellest, kas nad pärivad kinnisvara või mitte – selles dokumendis, mis registreeritakse hüpoteekide registris. Sama kehtib pärijate vahel jagamata kinnisvara avaliku või eramüügi puhul.

9.1 Kas pärändi hooldaja määramine on kohustuslik või taotluse korral kohustuslik? Kui see on kohustuslik või taotluse korral kohustuslik, milliseid samme tuleb selleks astuda?

Põhimõtteliselt puudub Belgias pärändvara valitsemise süsteem.

Sellest olenemata on tsiviilseadustiku artiklis 803a sätestatud, et pärijad, kes on võtnud pärändi vastu inventuuri alusel, võivad keelduda pärändvara valitsemise ja jagamise kohustusest. Kõigepealt peavad nad taotlema, et perekonnakohus määraks pärändvara hooldaja, kellele nad annavad üle pärändvara moodustava vara ja kes vastutab vara jagamise eest vastavalt teatavatele reeglitele.

Peale selle on artiklis 804 sätestatud, et kui pärändisaaja hooletus või finantsolukord võib ohustada pärändvaraga seotud võlausaldajate või annakusaajate huve, võib mis tahes asjaomane pool lasta ta välja vahetada pärändvara hooldaja vastu, kes vastutab vara jagamise eest ja kes määratakse esialgse otsusega, kusjuures pärändisaajaga konsulteeritakse või teda teavitatakse eelnevalt.

Lisaks võib testator määrata testamenditäitja eesmärgiga tagada testamendi nõuetekohane täitmine.

9.2 Kellel on õigus surma puhuks tehtud korraldus täide viia ja/või pärändit hooldada?

Vt eelmisele küsimusele antud vastus.

9.3 Millised on pärändi hooldaja volitused?

Artiklite 803a ja 804 kohaselt määratud pärändi hooldajatel on samasugused volitused nagu pärändisaajatel. Neil on ka samasugused kohustused nagu pärijal. Nad ei pea andma tagatist.

10 Millised dokumendid antakse üldjuhul välja siseriikliku õiguse kohaselt pärimismenetluse jooksul või selle lõpus, tõendades pärändisaajate staatust ja õigusi? Kas neil on konkreetne tõendusjõud?

Isiku staatust pärijana tõendatakse notari koostatud ametliku aktiga (*acte de notoriété*) või pärimistunnistusega (see on kõige tavapärasem viis). Viimati nimetatud dokumendi väljastab notar või mõnel juhul pärandimaksu koguja, kes on pädev vastu võtma pärandit käsitlevaid avaldusi (tsiviilseadustiku artikkel 1240a).

Notariaalakt (*acte notarié*) on tegelikku olukorda kajastav dokument. Sellel on tõendusjõud; selle koostanud isiku tehtud avaldust käsitatakse tõesena. Notar kinnitab teatavaid faktilisi asjaolusid, kinnitades tema juurde tulnud isikute isikusamasust ja pannes kirja teabe, mille registreerimist nad temalt paluvad. Notariaalakti õigsust eeldatakse. Peale selle ei kuulu akti kuupäev vaidlustamisele. Tõestatud dokumendi õigsust on võimalik vaidlustada vaid selleks ettenähtud konkreetse menetluse kaudu.

Viimati uuendatud: 06/09/2019

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.